de zijde der patienten mocht ondervinden, overtrof verre die, welke ik in Europa gezien heb.

Niet alleen te Poerwodjo, maar ook te Solo deed ik later dezelfde ervaring op. Als Toewandokter Christen werd ik bij rijk en arm toegelaten en werden de deuren voor mij ontsloten. Zoowel de fanatieke Mohammedaan als de meer onverschillige Boedhist kwam mijne hulp inroepen.

Het lijdt dus geen twijfel, dat de Medische Zending een krachtig voorbereidend hulpmiddel is om ingang tot en aanraking met de bevolking te verkrijgen.

Wanneer men daarbij bedenkt, dat vooral in steden als Djocja en Solo de bevolking zedelijk en maatschappelijk diep gezonken is. Het volk is daar verwoest door de opium, hoererij en spel, en is in slavernij geketeud aan zijne drijvers, die er van trachten te halen wat er van te halen is.

Solo is tot nog toe voor directen Zendingarbeid gesloten; doch Djocja daarentegen is reeds nu voor jaren aan de zorg der Gereformeerde kerken toebetrouwd.

Met vrijmoedigheid kom ik dan ook thans met deze dringende bede tot de Gereformeerde kerken in Nederland:

»Steun door uw gebed en gaven de Medische Zending op Midden Java."

Uw dw. Broeder in Christus,
J. G. SCHEURER,
Zendeling-arts.

Is dit niet uitnemend?

Verkiezing in het kerkelijke.

II.

Wat is oorzaak geweest, dat de Gereformeerde kerken, na zoo beslist en helder het eenig ware beginsel op den voorgrond te hebben geplaatst, dat de aanwijzing van mannen voor het ambt van de geloovigen zelven behoort uit te gaan, nochtans in de practijk dat beginsel verloochend, en daarna die verloochening van beginsel met schijnredenen goedgepraat hebben?

De oorzaak hiervan lag in het allengs binnensluipen van het denkbeeld der volkskerk.

Zoodra men eenmaal, in strijd met Belijdenis en Catechismus, de kerk niet meer als een vergadering van geloovigen in het midden der wereld ging verstaan, maar bedoelde dat *heel de bevolking* in de kerk moest worden opgenomen, werd het de ongerijmdheid zelve nog langer van een »vergadering der geloovigen" te spreken. Zonder iemand te na te komen, stond het toen toch al spoedig vast, dat in de kerk een gemengde massa werd opgenomen, die men volstrekt niet erkende, omdat ze geloovig *waren*, maar van wie men beproeven wilde, of men er, met zeer rekkelijke opvatting, geen geloovigen van zou kunnen maken.

De kerk hield alzoo op de »vergadering der geloovigen" te zijn, en werd een instituut in het midden der wereld, om al het landsvolk in zekeren kerkelijken band te houden.

Tot deze beschouwing en opvatting nu zijn ook de Gereformeerde kerken hier te lande ten slotte overgegaan, onder den drang van drieërlei motief.

Vooreerst het motief der politieke noodzakelijkheid. Wat men niet zelf in zijn kerk opnam bleef Roomsch, en wat Roomsch bleef was bondgenoot van de groote Europeesche macht, die het destijds op den ondergang van onze nationale zelfstandigheid toelegde. Ten einde zich als natie te sterken, heeft men daarom al spoedig den weg ingeslagen, om zooveel mogelijk lieden in zijne kerk op te nemen. Ja in Drente en elders heeft men ze er, bijna met militair geweld, toe gedwongen.

Een tweede motief lag in de nawerking der Roomsche idee, alsof de kerk, ook als instituut, het geheele terrein van het nationale leven moest dekken. De Roomsche denkbeelden over den Doop vonden daardoor opnieuw ingang, en men begon te verlangen, dat de burgerlijke en de kerkelijke gemeente even ver strekken zouden. Immers de Overheid bleef ook bij den nieuwen stand van zaken geroepen, om zich in het kerkelijke te mengen. Ook het onbekeerde, en buiten bekeering wegstervende leven, moest niettemin uitwendig gekerstend worden.

En het derde motief eindelijk school in de zucht, die al spoedig insloop, om alsnu kerkelijk gelijke macht uit te oefenen als de Roomsche kerk vroeger had uitgeoefend.

Door deze motieven gedreven is men toen gaan onderscheiden tusschen het uitwendig en het inwendig genadeverbond, niet in dien goeden zin, dat men met onzen Catechismus belijdt, hoe er in het instituut der kerk altoos hypocrieten te duchten zijn, maar in dien principieelen zin, dat alle geestelijke eischen voor het behooren tot het kerkelijk instituut wegvielen, en men de geestelijke kerk zocht in een kleinen kring van »wezenlijk geloovigen" die invloed ten goede op de anderen poogden uit te oefenen.

De vraag hoe bij zulk een stand van zaken de heiligheid der kerk te handhaven, is toen nogmaals opgelost op soortgelijke wijze, waarop ze tot oplossing kwam in de dagen van Cyprianus.

Men nam aan, dat de leeraars, opzieners en diakenen wel tot de wezenlijke geloovigen zouden behooren, dat zij de geestelijke kern in de kerk vormen, en concludeerde nu, dat de kerk uit dien hoofde het veiligst zou staan, zoo aan dezen kleinen kring de beschikking gegeven werd over de ambten.

Immers al verwilderde dan ook de massa der kerk, en al was haar meerderheid gansch ongeestelijk, nauwelijks uitwendig belijdend, en in de wereld verstrengeld, de opzieners en armverzorgers konden dan nochtans waken, dat *de leiding* in handen bleef van het getrouwe deel der gemeente.

Niet zoozeer uit zucht, om den baas te spelen, maar met oprecht verlangen, om waar de kerk dreigde te verwilderen, voor goede en deugdelijke bezetting der ambten te waken, is toen het stelsel opgekomen, om de feitelijke bevoegdheid ten deze over te brengen bij den kerkeraad, en het recht der gemeente alleen *pro forma*, zoover het ging, te eerbiedigen.

Dat zoo en niet anders metterdaad de gang der gedachten en de stuwkracht der beginselen was, blijkt op overtuigende wijze uit het notoire feit, dat men in kleine gemeenten de oude wijze van verkiezing bestaan liet, maar in alle groote plaatsen ze veranderde.

In kleine dorpen, waar men den toestand overzien kon, waar weinig keuze was, en de predikant zedelijken invloed over alle leden uitoefende, zag men in de verkiezing van de gemeenteleden geen bezwaar.

Maar in groote gemeenten dorst men het niet langer aan. Men kon daar aan de wereldsche massa de beslissing niet in handen geven. Dit zou er al spoedig toe geleid hebben, dat men met allerlei ketterssche gevoelens in het ambt kwam, en dat aan de kerk vijandige geesten over haar te beschikken kregen.

Daarom heeft men toen in te talrijke kerken de verkiezing van de gemeenteleden aan een kant gezet, en onder veel schoonen schijn een stelsel van coöptatie ingevoerd, dat feitelijk leiden moest en geleid heeft tot een oligarchie in onze kerken.

Dit werkte nu uitnemend, zoolang in dien kleinen kring, die de macht in handen kreeg, het geloof stand hield en geestelijke ernst den toon aangat. Maar natuurlijk, zoodra ook in dien kleinen kring het bederf eerst insloop, en toen allengs de overhand verkreeg, was de ongeestelijke tirannie die toen vanzelf hieruit geboren moest worden stuitend.

Zoo is dan ook metterdaad het ongeloof allengs machtig in de kerken geworden, de geloovigen zijn teruggedrongen, en de coöptatie die oorspronkelijk bedoelde, de kerken zuiver en heilig te houden, heeft ten slotte tot niets anders geleid, dan om juist het Verbond Gods door de ambten zelven te laten ontheiligen.

Hoe goed dus ook het stelsel, dat mede in onze Kerkenordening staat, bedoeld zij geweest, en hoezeer het een tijdlang zeer zeker de kerken geschraagd heeft, toch mag niet verheeld: 1°. dat het in strijd was met het beginsel, en 2°. dat het ten slott een middel in de hand van ongeloof en wereldzin is geworden, om de kerken te verderven.

Onze visschers.

Engeland gaf opnieuw het voorbeeld.

Om zijn visschersvloot ook godsdienstig te verzorgen, bracht het uit particulier initiatief geld genoeg saam, om dusgenaamde kerkschepen in te richten, die de groote visschersvloot verzelden, en gelegenheid boden, om de manschap in godsdienstoefening, onder goede leiding, saam te brengen.

Zelfs liep er een gerucht, dat deze Engelsche vereeniging op het punt stond, zich ook het lot van onze visschers aan te trekken.

Toen echter hebben gelukkigerwijze eenige Gereformeerde kerkeraden aan de kust zich deze zaak aangetrokken, en reeds rijpen de plannen, om welhaast een geschikt schip aan te koopen, te verbouwen, te bemannen en het ten dienste van onze eigen visschersvloot uit te zenden.

Ons eeresaluut aan hun energie en kloeken moed!

Het denkbeeld is uitnemend, en hoe sneller het wordt verwezenlijkt hoe beter.

Maanden lang drijven onze haringbuizen en loggerschepen op de Engelsche kusten. Jagerschepen brengen wel den gevangen buit over, maar de manschap keert niet voor na afloop van den vangsttijd huiswaarts.

Is het dan niet kostelijk, dat voortaan die visschersvloot verzeld zal worden door een vaartuig van tamelijke afmeting, waar men Zondags, en ook op andere dagen, na afloop van arbeid saam zal komen, en waar een dienaar des Woords en een arts hen zullen opwachten, om ze naar ziel en lichaam te verzorgen?

Vooral de saamvoeging van geestelijken en geneeskundigen dienst is hier zoo aanbevelingswaardig. Wie krank werd op de visschersvloot miste dusver alle medische hulp, en lag troosteloos in een donker kot.

En nu te denken dat er eerlang een inrichting zal zijn met goede bedden en zorgzame verpleging, om onder medisch toezicht, de kranken op te nemen, wijst op een keer, die het medelijdend hart goed doet.

Zelfs twijfelen we niet, of én de reederijen én ten deele ook de gemeenteraden zullen bereid worden gevonden, de kosten van dezen medischen dienst te helpen verlichten.

Maar voor de kerk blijft natuurlijk hoofdzaak de *geestelijke* verzorging.

Hierbij nu kan men twee wegen inslaan.

Men kan of zonder officieelen Dienst des Woords, een gelegenheid openen, om op Zondag saâm te komen, saâm te zingen, te bidden, en een stuk te lezen. Dit is de oude usantie op de koopvaardij- en nu nog op onze oorlogsvloot gevolgd. Ook op andere vloten gaat het zoo, en men weet hoe zelfs de keizer van Duitschland in eigen persoon meer dan eens in zulk een godsdienstoefening aan boord voorging.

Dit is de goedkoopste manier. De schipper gaat dan voor, en het maakt geen kosten.

De andere methode is, dat men den Dienst des Woords door deze of gene kerk laat aanrichten, en alzoo »de geloovigen vergadert."

Dit kost natuurlijk veel meer, maar het strekt dan ook veel verder, en verdient deswege bij zoo talrijke bemanning als onze visschers vloot herbergt, stellig aanbeveling en voorkeur.

Voor één schip kan men geen Dienaar aanstellen, maar wel voor een geheele vloot, en ook al valt het Kerkschip wat groot uit, de kerkzaal zal Zondags druk bezet zijn.

Dan verkrijgt men niet alleen een soort godsdienstige samenkomst of oefening, maar een geregelde »vergadering der geloovigen" met Bediening des Woords en der Sacramenten. Zeer geschiktelijk konden dan tevens enkele schippers tot ouderlingen in hun kerken benoemd worden, en deze aan den Dienaar als gedeputeerden namens den kerkeraad worden toegevoegd.

Daarbij zij men dan van den eenen kant zoo ruimhartig en mild, als slechts even mogelijk is, en stelle zijn kerkschip open voor al wie onder den Dienst des Woords wil opkomen, en sluite niemand van het heilig Avondmaaal uit, dien men niet zou moeten uitsluiten als men aan wal was.

Maar ook handhave men van meet af de goede kerkelijke orde, opdat niet door verkeerd aanvatten der zaak later allerlei moeilijkheid rijze.

Wij voor ons zouden er zelfs de voorkeur aan geven, dat de saâmwerkende kerkeraden van één bepaalden kerkeraad de indienststelling lieten uitgaan. Het schip kan dan saâm bekostigd, en ook kan men saâm de regeling vaststellen, maar ge gaat altoos het veiligst, zoo ge den Dienst als zoodanig slechts van één met name aan te wijzen kerkeraad laat uitgaan.

Zoo alleen kan de aan te stellen Dienaar door een bepaalde kerk beroepen en in den Dienst bevestigd worden; is zijn positie als Dienaar behoorlijk geregeld; en is, bij opkomende moeilijkheden, de weg aangewezen, om oplossing te zoeken. Het geldt hier toch soortgelijke positie als in zake de Zending.

Zulk een Dienaar moet niet de zaakgelastigde van velerlei lichamen zijn. Hij moet zijn eer en de waardigheid van zijn ambt op voet van gelijkheid met alle overige Dienaren bezitten, en onder de kerkregeering ook Classicaal kunnen meeleven.

Ook 's winters als hij thuis is, moet zijn dienst zijn aangewezen.

Zoo telkens en telkens is men bij soortgelijk onderneming van achteren op moeilijkheden komen te stuiten, die men aanvankelijk niet voorzien had, dat het misschien goed kan zijn, nu reeds hierop de aandacht te vestigen.

De Gereformeerde Amerikaan.

Onder redactie van de heeren Beuker, Van Hoogen en Ten Hoor, broeders in heel Nederland bekend, is bij Hulst te Grand-Rapids een nieuw tijdschrift verschenen, dat den titel draagt van *De Gereformeerde Amerikaan.*

Over de moeilijke quaestie hoe het proces te leiden, waardoor de Nederlandsche natie in Amerika een integreerend bestanddeel van het Engelsch sprekend Amerika kan worden, laat de redactie zich in dezer voege uit:

Wat het doel en de strekking van dit maandschrift betreft — wij stellen er prijs op dat men dit wete — het is ons voor alle dingen te doen, dat we, ook in Amerika, hebben en houden eene werkelijk Gereformeerde kerk. Natuurlijk dat deze de eerste jaren noodzakelijker wijze nog van Nederlandsch, maar op den duur van echt Amerikaansch type behoort te zijn, zonder zich ook dan nog hare herkomst te schamen of hare relatie met de Gereformeerde kerken in 't Moederland op te geven. Het zal tevens ons streven zijn, om alle Gereformeerden van Nederlandsche afkomst, zooveel woonplaats en taal dit gedoogen, in zulk een Gereformeerd kerkverband samen te brengen.

Om dit ideaal te bereiken, zal men zich voor twee, onzes inziens even gevaarlijke, uitersten dienen te wachten.

Vooreerst zal men moeten afzien van de dwaze poging, om een klein Nederlandje in 't groote Amerika te grondvesten, wat zeer onprofijtelijk zou blijken, gesteld eens dat het mogelijk ware. God heeft ons in Amerika geplant, dat wij vrijwillig als ons tweede vaderland hebben aanvaard, nu moeten wij ook, zooveel in ons is, ons als trouwe zonen van dit Vaderland openbaren. En nu heeft het God behaagd, om het »Nieuw-Nederland" van weleer, door wapengeweld van den Brit, in een »New-England", en het »Nieuw Amsterdam" van toen in het »New York" van thans te doen overgaan. Het is dus zijn aanbiddelijk bestel, dat de landstaal van Amerika niet is de Nederlandsche maar de Engelsche.

Van de andere zijde zal men zich moeten wachten voor het te haastig Amerikaniseeren van ons Nederlandsche volk, dat zich gedurende de laatstverloopen 50 jaren in de bosschen van Michigan en Wisconsin, op de prairiën van Illinois en Iowa, en waar niet al, heeft neergezet. Die in deze zaak te snel wil voortgaan en in stede van een natuurlijke, eene min of meer broeikastachtige ontwikkeling bevordert, zal niet slechts ons volk zijn taal, zijn zeden en gewoonten, maar tevens zijn degelijk karakter en straks veel van zijn godsdienst doen verliezen. Alle overhaastige en onnatuurlijke overleiding van een volk in een geheel andere natie, moet zich wreken door gebrek aan degelijkheid en aan diepte van levensernst. De ervaring, opgedaan bij het eerste en tweede geslacht van velen onzer Hollandsche settlers is ten deze bijzonder leerrijk, tenzij men moedwillig de oogen sluite. Haastige veramerikaniseering bleek in de meeste gevallen met verwildering en verwereldlijking volkomen gelijk te staan. Wij zullen, tijdelijk althans, twee talen moeten leeren.

De natuurlijke gang is deze:

a. Die uit het oude vaderland hier komen denken en spreken Hollandsch, doch leeren enkele woorden en termen overnemen, om zich bij de Amerikanen, die meestal zeer welwillend en behulpzaam zijn, wat helaas van Engelsch-sprekende Hollanders niet altijd kan gezegd worden, te kunnen redden.

b. De kinderen dier settlers denken in hun moedertaal, hetzij zuiver Nederlandsch of in het Groningsch, Friesch of Zeeuwsch dialect; doch spreken, vooral als ze hier geboren zijn, liefst Engelsch; te meer, als ze zich hun dialect schamen en 't Hollandsch niet machtig zijn. Als ze zich niet schamen. b. v. wanneer ze in de eenzaamheid bidden, (gesteld dat ze dit doen) dan doen ze het in 't Hollandsch.

c. De kindskinderen daarentegen verstaan over 't algemeen, jawel, nog 't Hollandsch, doch denken en spreken in 't Engelsch.

d. De achterkleinkinderen verstaan in den regel geen Hollandsch meer, tenzij ze er door iets extra's toegebracht worden. Zij zijn gewone Amerikanen en hebben dan meestal de valsche schaamte voor hun afkomst met de eigenaardige onhebbelijkheden der »would be" Amerikanen, overwonnen. Natuurlijk dat er op dezen regel uitzonderingen zijn. Bij studeeren dan b. v. gaat dit proces vaak veel sneller; en bij een plattelandsche bevolking menigmaal nog langzamer. Doch de uitzonderingen bevestigen den regel.

Zorgen nu de ouders dat hunne kinderen, vooral op godsdienstig gebied, goed in 't Hollandsch leeren denken en hunne gedachten leeren uitdrukken, en worden zij in de leer der waarheid goed onderlegd, dan zullen zij vele van bovenbedoelde gevaren van oppervlakkigheid en godsdienstloosheid voorkomen. En als dan de tijd komt, dat ze hun geloofs- en gedachteninhoud geleidelijk in de hun reeds eigen geworden Engelsche taal dienen over te leiden, dan zal er iets zijn om overgeleid te worden en de eigenaardigheid van hun Nederlandsch karakter zal deels behouden blijven, en zich deels op geleidelijke wijze aan den bloedsomloop van 't Amerikaansche volk hebben medegedeeld.

Op die wijze kan, onzes erachtens, alleen met grond worden verwacht, dat zich in den wild bruischenden stroom van 't Amerikaansche leven eene werkelijk Gereformeerde kerk, die hoewel van Hollandsche afkomst, tevens echt Amerikaansch is, zal stand houden.

In het algemeen is dit juist opgevat.

Geen Nederlander willen blijven, als men eenmaal Amerika als zijn tweede vaderland aannam, maar ook niet terstond na overkomst zijn Nederlandsch type minachtend wegwerpen, om te poseeren als Amerikaansch parvenu.

Er moet een tijd van overgang zijn, die van geslacht op geslacht het werk der assimileering doet voortgaan, en ons bij die assimilatie toch het talent niet uit het oog doet verliezen, dat wij aan Amerika hebben te brengen.

Duurzaam kan het Nederlandsch zich ook in de prediking niet staande houden, maar twee, drie geslachten moet dit stelsel nog aanhouden, om, gelijk de redactie opmerkt, én niet te spoedig het verband met Nederland te verliezen, én nog een tijdlang de inwerking van wat hier gist, te kunnen ondergaan.

Dit alles is uitnemend gezegd, en hoe zuiverder in dit Tijdschrift deze beginselen beleden en bepleit worden, hoe vruchtbaarder het orgaan zijn zal.

Toch blijft het helaas, een feit, dat de moeilijkheid hier minder in het opzetten der theorie, dan in haar toepassing op de practijk gelegen is.

En juist daarom hadden we wel gewild, dat er in het Voorwoord ook nadruk was gelegd op aansluiting aan de Gereformeerde elementen in andere Amerikaansche kerken.

Toch straalt ook dit door in een tweede stuk over *Verscheidenheid* en *Eenheid* waarin we deze schoone beschouwing vinden:

Ook wij als Gereformeerden uit Nederland hebben hier eene roeping. Zullen wij daaraan beantwoorden, dan moeten wij ons wachten voor twee eenzijdigheden, die men tot heden niet altijd vermeden heeft. Sommigen meenen, dat wij verloochenen moeten en ophouden te zijn, wat wij als Nederlandsche Gereformeerden zijn, om in de Kerkelijke en Theologische wereld van Amerika ingelijfd te worden en het stempel van »Amerikaansch" te ontvangen. Anderen willen absoluut blijven wat zij zijn, en in geen enkel opzicht eenigszins anders en iets meer worden. Zij willen hier een Nederlandsche Gereformeerde Kerk en Theologie hebben en houden, en stooten daarom alles wat Amerikaansch is met weer zin van zich af. De eene verloochent wat hij is, en wordt daardoor niets. De ander wil niets meer worden dan hij is, en — versterft. Beide snijden de ontwikkeling af. Wie zichzelf als Nederlandsch Gereformeerde verloochent en wegwerpt, wordt geen Gereformeerde Amerikaan; en wie niets anders wezen wil dan een Nederlandsche Gereformeerde, wordt nooit een Gereformeerde Amerikaan.

Evengoed als de Gereformeerden uit Engeland en Duitschland, hebben de Gereformeerden uit Nederland in Amerika eene roeping te vervullen. Ja, wij durven zeggen, vooral de Gereformeerden uit Nederland. Dit is niet een door ons opgeworpen los denkbeeld. Het is in de geschiedenis van Amerika gegeven. Nu ook de wetenschap in ons land zich hoe langer hoe meer begint te ontwikkelen, komt er ook in toenemende mate meer zin voor historische studie. Dit is een gunstig verschijnsel, een voorwaarde van gezonde wetenschap. Een volk en eene kerk, die niet naar hun verleden vragen, maar dat vergeten, hebben geen toekomst. Deze historische studie heeft in de laatste jaren duidelijk doen uitkomen, welk een invloed de Nederlandsche Gereformeerden in Amerika reeds hebben uitgeoefend. Doch als de Nederlandsch Gereformeerde zichzelf overboord werpt, kan hij als zoodanig geen invloed meer uitoefenen, en kan hij ook door God niet gebruikt worden als een samenstellend element voor een toekomstige, meer karakteristieke Amerikaansche Gereformeerde Kerk en Theologie. Hij begint dan met niets te zijn, en kan dus tot niets gebruikt worden. Hij breekt den ontwikkelingsgang af; hij snijdt den band met het verleden door; wat God hem gegeven heeft, werpt hij weg, wat God hem gemaakt heeft, wil hij niet meer zijn; hij is ondankbaar, hoogmoedig, eigenwijs. In de Gereformeerde wereld van Amerika is hij niets, wordt hij niets en doet hij niets. Ook dit is in de geschiedenis van vele Nederlanders in Amerika al duidelijk uitgekomen. Alle Gereformeerden, die in Amerika hunne afkomst verloochenen, hebben als Gereformeerden geene toekomst, en beantwoorden hier niet aan hun goddelijke roeping.

Terwijl wij ons dus voor deze eenzijdigheid moeten wachten, zij ons oog echter even wijd geopend voor het gevaar, dat ons van de andere eenzijdigheid dreigt. De Nederlandsche Gereformeerden, die slechts willen blijven wat zij zijn, en niets meer willen worden, begrijpen ook niet hunne goddelijke roeping in Amerika. Zij willen in Amerika op zichzelf blijven staan. Zij willen een Gereformeerde Kerk en Theologie in een eigen afgesloten kring. Zij willen eigenlijk van Amerika een tweede Nederland maken. Zij zijn het eigenlijk niet eens met den Heere, die hier een zelfstandige, een eigen Amerikaansche natie heeft gevormd. Zij willen doen alsof zij nog in Nederland waren. Dit is eene groote vergissing. Zij zijn in Amerika. Alleen in Nederland kan een volk en een Gereformeerde kerk zijn met een Nederlandsche type; in Amerika is dit voor de toekomst onmogelijk. Wil men dat toch, dan is men niets meer dan een emigrantenkerk, die uitsterft, wanneer en waar de emigratie ophoudt. Zij is dan slechts een doorgangshuis, om het Gereformeerde volk aan de eene zijde binnen te laten, en na korter of langer tijd het eerstvolgende of het tweede geslacht aan de andere zijde er weer uit te zien gaan Amerika in.

Van deze gezonde beginselen uitgaande, komt ge, mits de practijk u niet in den steek late, ver.

Uit de Pers.

Over de onlangs gerezen quaestie, of in een predikatie ook de sociale vraagstukken aan de orde moeten komen, laat Ds. Gispen zich in de *Bazuin* aldus uit:

Voor zoover ik er iets van begrijp, verstaat men door sociale preeken: preeken, waar heel weinig in voorkomt van hemel en hel of van het leven na dit leven, en heel veel van het aardsche leven, van grondbezit, loon en arbeidsduur, pensioenen, verzekeringen, gelijkheid en ongelijkheid, rijkdom en armoede, en dat men het licht der Schrift over alle deze dingen laat schijnen, de plichten der menschen, vooral der rijken en aanzienlijken, ernstig aantoont, en alles ter sprake brengt, wat de mensch, als mensch, behoort te hebben en te genieten gedurende zijn bestaan op deze aarde, dat loopt van zijn wieg tot het graf.

Nu is het best mogelijk, dat ik spoedig verneem, er niets van te begrijpen. Zulk een kennisgeving zou mij niets verwonderen, en ik zal er mij dan ook stil bij neerleggen. Sprak men van socialistische preeken, ik zou er mij duidelijker voorstelling van kunnen vormen.

Nu echter meen ik, dat Gereformeerde Bijbelsche preeken nog altijd het eenig goede soort is, vanouds als zoodanig bekend, en dat het echte Evangelie datgene is, waar Paulus van zegt: hetwelk is *niet naar den mensch.*

Niet *naar* den mensch, maar geheel en al *voor* den mensch, voor den *geheelen* mensch, beide naar ziel en *lichaam*, voor zijn leven op aarde en geheel zijn *aardsch bestaan*, maar altijd in verband met het *eeuwige* leven en den staat en toestand *na* den dood.

Een prediking, waarin de ziel van het lichaam, het aardsche van het hemelsche *gescheiden* wordt, heeft mij nooit aangetrokken. Zij kwam mij voor onnatuurlijk, valsch geestelijk, onschriftuurlijk te zijn. Ik hield steeds van de lelieën des velds, de vogelen des hemels, de heerlijkheid van Salomo, het gevoel voor het schoone en verheven koninklijke der koningin van het Zuiden; en zag, in mijn verbeelding, ook den armen, kranken Job, zich krabbende met een potscherf, en den armen Lazarus aan de poort des rijken, kruimkens zoekend, die van des rijken tafel vielen, terwijl de honden kwamen, lekkende zijn zweren. Ik heb den schoonvader van Jacob nooit mogen lijden, die de rijk beladen kemelen van Abraham ziende, zoo godvruchtig tot Abrahams knecht zelde: kom in, gij gezegende des Heeren! en er niets op tegen had, dat zijn zuster de vrouw werd van Abrahams eenigen erfgenaam. Bij het licht van Gods Woord heb ik acht gegeven op mijzelven en de menschen, en de kleine wereld, waarin ik mij moest bewegen, en ik heb dezelfde karakters, dezelfde valschheden, hetzelfde gehuichel, dezelfde wanverhoudingen teruggevonden, als in de Heilige Schrift genoemd en geteekend worden. Ter plaatse des gerichts zag ik ook goddeloosheid, en dat het niet zelden den rechtvaardigen ging naar het werk der goddeloozen en den goddeloozen naar het werk der rechtvaardigen, was mij soms zeer duidelijk. Het »wee u, gij rijken!" voelde ik soms in mijn ziel trillen, vooral als ik ondervond, dat het geld, zelfs in de gemeente van Christus, naar de oppermacht dong. Raadselen in mij zelf en in de wereld om mij heen, hebben mij menigmaal benauwd en beangst, en talloore malen kwam ook in mijn hart de gedachte op: wie zal recht maken, wat Hij krom gemaakt heeft, en ik zag geen kans om het kromme, dat in de wereld is, recht te maken. Menigen tekst, welken vrome menschen als diep geestelijk opvatten, verklaarde ik, tot hun groote teleurstelling, in geheel anderen zin, en de vetten op aarde, mitsgaders die in het stof nederbuigen, en die zijn ziel in het leven niet houden kan, werden voor mij geheel andere personen dan die vromen zich voorstelden. En wat verdenking ik daardoor op mij laadde, wat mocite en strijd, dan een en ander menigmaal berokkende, om van stoffelijke schade niet eens te spreken, zal ik niet licht vergeten. Het is voor velen zoo grievend, om van zoo menig Bijbelwoord, vooral uit de Psalmen, te vernemen, dat er heel iets anders meê bedoeld is dan geestelijke zielsgestalten, en dat de woorden: leven, banden des doods, aan het stof kleven, verlossing en soortgelijke dikwerf eenvoudig: op uitwendige dingen, die tot dit aardsche bestaan behooren, betrekking hebben.

Het sociale leven van het particuliere leven te *scheiden*, komt mij voor even ongerijmd te zijn, als de ziel te scheiden van het lichaam. Ik kan mij dan ook niet herinneren ooit een preek gedaan te hebben, die opzettelijk sociaal was, of het moest zijn de Catechismuspreek over het 8ste Gebod: Gij zult niet stelen, — en over de vierde Bede: Geef ons heden ons dagelijksch brood. Maar anders — neen, van sociale preeken heb ik niet het minste begrip.

Wel heb ik meermalen in de preek gezegd, dat een ambachtsman, die als Christen in de maatschappij optreedt, in de eerste plaats zijn vak moest verstaan, en in de tweede plaats geen dagdief moet zijn. Ook dat »patroons" de werklieden niet mogen beschouwen als »kerels" die geen rechten en alleen maar plichten hebben, en dat het tot God om wraak roept als men den ouden werkman gedaan geeft, omdat hij niet meer voort kan, en voorts hem naar het bestjeshuis of de diaconie verwijst, en dat Gods oordeelen niet zullen uitblijven over een maatschappij, waarin de heeren bedienden willen hebben die, behalve boekhouden, Fransch, Duitsch en Engelsch moeten kennen, voor een beetje geld. Meer dan eens heb ik ook over vrijen en trouwen, erfenissen deelen, dienstboden, keuken, kantoor en werkplaats gesproken, niet langdradig, niet opzettelijk, maar zoo bij gelegenheid, met een korreltje zout er door.

Intusschen geloof ik, dat men, bij deze opvatting van de bediening des Woords, altijd moest hebben, wat ik zou willen noemen: een centraal-tekst; een tekst, die in het midden staat en die den geheelen omtrek beheerscht. Zulk een centraal-tekst komt mij voor te zijn II Corinthe 4 : 18. »Dewijl wij niet aanmerken de dingen die men ziet, maar de dingen die men niet ziet; want de dingen, die men ziet, zijn tijdelijk; maar de dingen, die men niet ziet, zijn eeuwig".

Nu durf ik niet beweren, dat zulke preeken altijd en aan allen voldoen. Men moet zich niet laten ter nederwerpen als men, nu en dan, van deszen en genen de »zes weken" krijgt. Maar op den duur blijft men aan den gang, en men ontkomt aan 't gevaar van altijd hetzelfde te zeggen. In den *grond* moeten de preeken altijd *hetzelfde* zijn, maar in den *bouw* dienen het altijd *tijdpreeken* te wezen.

Hierin ligt veel waars.

»Sociale preeken", in den hier bestreden zin, hooren in den Dienst des Woords niet thuis.

Maar men kan de vraag ook anders stellen.

Men kan vragen, of de oplossing van sociale vraagstukken niet beheerscht wordt *door beginselen?* Of de beginselen waarin anderen die oplossing zoeken niet aanmerkelijk verschillen